

ՊԵՂԱՐԱԾՅԱՆՆ ԶԹՅԵՐ

«Բանասէր»ի նախանցեալ թւով մատնացոյց էի ըրած այն հանգամանքները, որոնք մեր մէջ մինչեւ այժմ արգելք հանդիսացած են Գեղարեւոտներու զարգացումին :

Հասարակութեան անտարբերութիւնը, արեւստագէտներու անհոգութիւնը եւ իրենց շարժառիթները բացայայտօրէն սարգլած էին հոն : Բայց հայերու մէջ Գեղարեւոտներու հարցը շատ բազմակողմանի երեւոյթներով կը ներկայանայ, ունենալով այնպիսի ցաւալի կողմեր, որոնք մէկը միւսէն աւելի անմխիթար են :

Դժբաղդաբար այն համակրութիւնը որ կը տածւի առհասարակ մեր ուսանողութեան նկատմամբ, այդ ցաւալի կողմերէն մէկը կը ներկայացնէ անհերքելիօրէն :

Այստեղ արդէն հարցը անտարբերութեան մէջ չէ որ կը կայանայ, այլ նպատակայարմար եւ անկողմնապահ վերաբերմունքի մը մէջ թոյն գումարներուն հանդէպ, որոնք սեփական կամ հասարակական միջոցներով տրամադրւած են եւ կը արամադրւին ուսանողութեան համար :

Ճաւալի՝ բայց նաեւ անուրանալի եւ տխուր՝ իրողութիւն մ'է ինքնաւիւրանութեան, փանտոյթի գործունէութեան անսովոր, այլանդակ շափերով մեր հասարակական կեանքին մէջ ընդհանրապէս եւ ուսանողականին մէջ մասնաւորապէս դեր մը խաղալը :

Այս հարցի շուրջը վերջերս փարիզեան շաբաթաթերթի մը մէջ թղթակցութիւն մը լոյս տեսաւ, որ շատ ընտրու էր մեր խորհեւակերպի տեսակէտէն :

Թղթակիցը ուսանողներուն օգնելու հարցը շօշափելէ յետոյ՝ իր կարծիքով՝ կը թւէր այն մասնագիտութիւնները, որոնք արժանի էին ցնահատելու եւ քաջօլելու հասարակական կամ անհատական նըպատակներով : Այդ մասնագիտութիւններն էին՝ բժշկութիւն, երկրաչափութիւն, հանքաբանութիւն, երաժշտութիւն եւ աստուածաբանութիւն . . . Բայց նկատեցէ որ նկարչութիւնը եւ քանդակագործութիւնը մէկ կողմ ձգուած էին իբր անպէտք առարկաներ :

Այդ կարծիքը առանձնապէս առնելով անշուշտ չէր կրնար վճռական դեր մը խաղալ, բայց հասարակական ընդհանուր մտածումին մէկ արձագանքն էր անուշոյն իսկ մեր ուսանողական գործը կանոնաւորելու, քաղաքակրթական շարժումը կենդանացնելու եւ հիմնաւորելու յաւակնութիւնը ունեցողները կը մոռնան թէ Աստուածաբանութիւնէն շատ առաջ, բժշկութենէն շատ աւելի կարեւոր մասնագիտութիւններ կան ուսանելիք : որոնք բովանդակ աշխարհի վրայ երկիրներու քաղաքա-

կրթութեան աստիճանալստիւր եւ անոր ամենահզօր ազդակներն են եղած—գեղարուեստները :

Երեւոյթ մ'է սա , որ պէտք է ջանալ անհետացնել :

Այն ողբալի վիճակին մէջ որ կը գտնուի գեղարուեստական ասպարէզներու մէջ նետուիլ ցանկացող մեր նոր սերունդը , ուսանողութեան արամադրւած անձնական կամ հասարակական դրաձերուն խնամիտ-կան զգացումներով կամ վերոյիշեալ թղթակցի խորհելակերպով բաժանումը գրեթէ բարոյական ոճի մը կրայ համարուիլ :

Եւ ոճի չէ՞, երբ արժանաւորները , ազատ արեւստի ձգտողները , ընդունակները , ազդեցիկ եւ հաճոյակատար խնամիչներու կամ առողջ դատողութեան տէր մարդկանց՝ պակասին պատճառաւ կը դատապարտուին անյայտութեան մէջ մնալ , սեպհական անլուր ճիգերով աշխատիլ քան մը ըլլալ , ճիգե՛ր , որոնք դժբաղդարար գրեթէ միշտ դատապարտուած են իրենց կենսական ոյժերը , նկարաշիրը , կորովը եւ հաւատքը ջախջախել , առէացնել եւ զիրենք անպէտք էսկ մը դարձնել ուրիշ բանի չծառայել :

Զմեկրնար անձնական յիշողութիւններէս օրինակ մը չիքնել , թէ՛ պէտ յարանման գէպքեր իւրաքանչիւրս կրնանք մտաբերել :

Նկարչական ուսանողութեանս առաջին տարիներն էին՝ երբ յաճախ համեստ ոսկերիչ դործաւորի մը աշխատանոցը կայցելէի , իր ներկաւ յուլեանը աշխատելով փոքրիկ ջրաներկ փորձերու վրայ :

Երեսուն եւ հինգ ամեայ բարեկամս յարաճուն հետաքրքրութիւն մը ցոյց կուտար աշխատանքիս նկատմամբ , նոյն իսկ ժամերով իր սեպհական զբաղմունքը ձգելու աստիճան :

Եւ օր մը յուզմունքով ինձ կը յայտնէր թէ ներկեր եւ գունաւոր օրինակներ գնած էր , նկարել փորձելու համար :

Միայն քաջալերել կրնայի այդ գովելի քայլը՝ թէպէտեւ կանոնաւոր սկզբնաւորութիւն մը չէր : Գանի մը օրէն առաջին նկարը կը բերէր , որ իբր նախափորձ շատ ուշադրաւ կողմեր ունէր : Գանի մը ամիսներ յետոյ արդէն անկարելի էր իր առաջին գործին եւ վերջիններուն մէջ բաղդատութիւն մը ընել : Հովառակ առօրեայ աշխատանքի մը յոգնութիւններուն , մի միայն առաւօտները մէկ երկու ժամ եւ ամբողջ կիրակիները փափկած աշխատելով , նկարի քայլերով կը յառաջանար այդ աննկատելի մեացած տաղանդը :

Որքա՛ն երախտապարտ եմ ձեզ —կը կրկնէր յաճախ — այս երջանակութիւնը ինձ յայտնելնուդ համար :

Եւ կը պատմէր թէ փոքր տարիքին մէջ նկարչական կարողութիւն եւ հակուժ ցոյց աւած էր , բայց կենսաբիւսնողք պահանջները , շուսամիտ եւ հետաքնն պաշտպանի մը բացակայութիւնը զինքը ստիպած էին արհեստաւոր մ'ըլլալ , մոռնալ հակումը եւ սերը . թողելով այն կրա-

կը որ թոնկած էր իր մանուկ հոգիին մէջ , եւ զոր սակաւն կայծ մը բաւական եղաւ նորէն բորբոքելու :

Անշուշտ եթէ բժիշկ կամ տիրացու ըլլալ ուղէր , պիտի կրնար պաշտպան մը դտնել . . .

Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ եղաւ յետոյ . . . իր պայմաններուն մէջ՝ այդքան ուշ՝ անտարակոյս չէր կրնար յայտնի ոյժ մը դառնալ հայ արեւստիին համար , բայց եթէ իր մանկութեան ժամանակ հոգածու ձեռք մը դայն բաձրացնէր իր անյայտութենէն եւ դնէր վարձացումի հարթ չաւղին վրայ , սպահովաբար այսօր կարեւոր դէմքով մը կը ճոխանար մեր աշխարհն համիստ զեղաբեւտական առպարէշը :

Եւ այդպէս քանի՞նք . . .

Ժամանակը չէ՞ արգեօք մեր բարերարներուն զգացնելու թէ չափազանց դրական մտածումներու , քմահաճոյքներու կամ զգացումներու ազդեցութեան տակ տւած նպաստները ոչ մի օգուտ կրնան տալ , եթէ երբեք վնաս չպատճառեն :

Ժամանակը չէ՞ զարգացած , լուսամիտ եւ լուրջ անհատներէ կազմւած մարմիններ ստեղծելու , քացառապէս ուսանողութեան նպաստելու գործը կանոնաւորելու , հետեւելիք մասնագիտութիւնները ընտրելու եւ այդ աւելի քան կարեւոր գործը կամայականութենէ ազատելու համար :

Ժամանակը չէ՞ քիչ մ'աւելի ուշադրութիւն դաժնելու մեր զեղաբեւտներու ներսւ մեր իրատեսարդութեան վրայ եւ քիչ մը պակաս միացեալ դրական ճիւղերու ձգտողներուն , որոնք մեծ մասսաբ միայն իրենց դրպան ին օգտակար անհատներ կը դառնան ապապային . այդ երկու դասակարգերէն ալ պահանջելու է որոշ ընդունակութիւններ , պատրաստութիւններ , մրցումներու ձևին տակ , եւ ապազային խղճամիտ վերաբերմունք մը այն նպաստներուն եւ յոյսերուն հանդէպ , որոնք կը տրուին եւ կը տածուին իրենց :

Այս բոլոր հարցերուն մէջ գարձեալ մեր մտաւորականութեան եւ զարգացած մասին վրայ կը ծանրանայ ցածախ աննպատակ շռայլ ողմիջոցները հեղրոնացնելը , նպատակայաւոր մար կերպով տւելու համար , որոնելով այն բոլոր անյայտ ձիրքերը եւ տաղանքները , որոնք փրկութիւն համար խնամքի միայն կը կարօտին :

Վերջերս միւր շնորհալի գրաքննարկ մէկուն այս առթիւ ինձ առարկած սա նկատողութիւնը կը յիշեմ .

— «Այդ կը նմանի տան մը պատերը զարդարել , երբ տանիքը քայքայ է , եւ անձրեւը ներս կը մտնուի : »

Բոլոր այդպէս մտածողներուն հետ համաձայն ըլլալով , որ մեր ներկայ կացութիւնը տանիքը քայքայ տունի մը տիպուր եւ անմխիթար պատկերը կը ներկայացնէ , միեւնոյն ժամանակ կը մտածեմ թէ այդ ծածքին շինութեան աշխատելով հանդերձ անուշադիր պէտք չէ ձգել

նաեւ պատերու անհրաժեշտ վարդարանքները . հակառակ պարագային՝ ամբողջապէս մեր ջանքերը նւիրելով տանիքը ծածկելու, անոր ցանկալի աւարտումէն յետոյ ստիպւած կըլլանք տասնեակ տարիներ մնայլու մերկ պատերու զիմաց գտնւիլ, մինչեւ որ անոնք զանդաղօրէն վարդարւին :

Մէկը միւտին պէտք չէ զոհել, որովհետեւ մէկը միւսը կը լրացնէ .
Առաջիկային կը յուսամ այդ ապացուցանել :

Բարեկ

ՀՐ. ԱԼԵԱՆՍԻ

ՊԱՏԺԱԿԱՆ ՇՐՇՆՔՆԵՐՈՒ ԱՆՊԱՐՄԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Բնութիւնը քիչ ուշադրութիւն կ'զարձնէ հիւլէներու վրայ : Նա կ'ներդրօժէ ընդարձակ տարածութեան մը, լայնարձակ դաշտի մը վըրայ . կ'բերէ սովը, որմէ կ'մեռնին միլիոնաւոր մարդիկ . հաշւի շառնիւր մարդկային զոյրութիւնը, որպէս եւ անհատները, ու կ'գծէ շառաւիղ մը անուղակօրէն ուղիղ, որմէ անցնողները չեն կրնար այլեւս վերադառնալ . Բնութիւնն ու մարդը կը գործակցին զառնացնելու հաւաք երկրի վրայ ապրող մեր նմաններու ահազին մեծամասնութեան կեանքը : Ձափազանց փոքրիկ մաս մը միայն պերճութեան ու բարեկեցութեան ուղիին վրայ կը ճեմէ, մինչդեռ սոսկաւ զանգուալը սփռած է գոյութեան բոլոր արահետներում . Ոմանք բռնադատուած են ուժասպառ տաժանակիր աշխատութեան մը . ուրիշներուն վրճակուած է երկաթուղային ու հանքային բազմալիտանգ աշխատութիւնները : Յւելի ուրիշներուն բաժին ինկած է վառօդի ու նիթրօ-կլիսերինի ծայրայեղօրէն արկածալից արհեստագործութիւնը : Եւս աւելի վտանգաւոր է այլոց արհեստը, որպիսի են գողերը, գրպանահատները, տնագողերը, խաղամուրներն ու պոռնիկները : Եթէ բարեփոխուին ընկերութեան պայմանները, մարդը աստիճան մ'աւելի կը բարձրանայ . ուժաքամ աշխատութեան մը ծառայողները կ'ուսննան աւելի զիւրատար զրութիւն մը . վտանգալից աշխատութեան մը ստրուկները կ'փնտռեն նուազ վտանգաւոր պարագամունք մը . ամենալիտասակար արհեստները նուազ վնասակարի կ'փոխարկւին, իսկ ամենավտանգաւորները՝ ամենավնասակարներու : Իսկ ընդհակառակն որչափ գէշնան ընկերութեան պայմանները, հակառակ հոսանքը սեղի պիտի ունենայ . այն ատեն է ահա որ բանտերն ու զգաստանոցները մինչեւ բերան պիտի լեցւին :